

2.3 Autisme, de stoornis uitgelegd.

Inleiding

In de psychiatrie krijgen alle stoornissen een naam.

Ze staan beschreven in het handboek van de **DSM IV**.

Eén van de hoofdstukken in dit boek gaat over contactstoornissen, die tezamen 'Pervasive ontwikkelingsstoornissen' worden genoemd.

(Pervasief wil zeggen dat we te maken hebben met problemen die doordringend zijn in verschillende ontwikkelingsgebieden, b.v. sociaal, taal, motoriek.)

Autisme Spectrum Stoornissen

Het geheel noemen we Autisme Spectrum Stoornissen (ASS of ASD = engels) of stoornissen binnen het Autisme Spectrum (A.S.).

Men onderscheidt verschillende vormen binnen het spectrum:

1. **Autisme**

Het betreft een diepgaande contactstoornis met specifieke communicatie-problematiek. Mensen met ASS hebben veel moeite om de wereld te begrijpen. Er is grote behoefte aan duidelijkheid en voorspelbaarheid. Problematisch gedrag is veelal een uiting van onmacht.

2. **Het Asperger-syndroom**

Deze groep kinderen kenmerkt zich ook door de contactstoornis, maar het is minder diepgaand. Zij hebben doorgaans geen moeite met het spreken en verstaan van de taal. Er zijn echter wel meerdere eigenaardigheden in het begrijpen van de taal en taalgebruik. Zij kunnen zich redelijk handhaven in de omgeving, maar het sociaal – en emotioneel functioneren geeft problemen. Zij hebben een normale tot goede intelligentie.

3. **PDD-NOS**

Dit is de afkorting van Pervasive Developmental Disorder - Not Otherwise Specified. Met PDD-NOS wordt een restcategorie aangeduid. Er zijn kenmerken van autisme, maar niet genoeg om het zo te noemen.

4. **MCDD**

Multiple Complex Developmental Disorder. Deze groep kenmerkt zich door een stoornis in het reguleren van angsten, stoornis in (oppositieel) gedrag en gevoeligheid voor sociale signalen en een gestoord denken (onlogisch, verward, teveel associaties, teveel fantasie, etc.).

Ontwikkelingsstoornis.

Bij personen met een ASS verloopt de ontwikkeling verstoord op het gebied van:

* **Het sociale contact**, met name de wederkerigheid

De stoornis komt direct tot uiting in de relaties tot anderen. Ze missen de vaardigheden en het inzicht om de subtiele spelregels van het menselijk samenleven te begrijpen. De aard van de contactstoornis kan op verschillende manieren tot uiting komen. Sommige leerlingen zijn heel passief en nauwelijks betrokken bij de hen omringende wereld, terwijl anderen geen afstand bewaren en vaak op een bizarre claimende wijze iemands aandacht opeisen.

* **De communicatie**, zowel verbaal als non – verbaal

Leerlingen met autisme hebben moeite met communiceren. Zij overzien de samenhang niet en verliezen zich vaak in een detail van het gesprek. Zij kunnen moeilijk hun gedachten en gevoelens onder woorden brengen. De taal blijft erg concreet. In gesprekken valt doorgaans het eenrichtingsverkeer op. Sommige leerlingen spreken nauwelijks, anderen zijn misleidend welbespraakt. Mimiek en gebarentaal is door hen moeilijk te begrijpen.

* **Het verbeeldingsvermogen**

Sommige leerlingen met autisme komen niet of nauwelijks tot fantasiespel, terwijl anderen zich er juist veelvuldig in kunnen verliezen en moeilijk onderscheid maken tussen fantasie en

werkelijkheid. Een gebrekkig verbeeldingsvermogen zien we ook terug in de weerstand tegen veranderingen en in de rigiditeit in denken en handelen.

* **Abnormale prikkelgevoeligheid**

Er is sprake van een andere manier van informatieverwerking. Veelal zien we een afwijkende sensorische prikkelgevoeligheid. Sommigen reageren overgevoelig op geluid. Het geluid komt erg hard binnen en zij zijn niet in staat het zachter te 'zetten.'

Oorzaken

A. Theorieën over **cognitieve** oorzaken

* 'Theory of mind' (ToM)

Daarmee wordt het vermogen aangeduid om gedachten, intenties, gevoelens, wensen e.d. aan zichzelf en anderen toe te schrijven.

* 'Theorie van de executive functioning' (EF)

Dit betreft een stoornis in de frontale hersenen. Mensen met autisme hebben moeite met plannen en organiseren en met name met de uitvoering ervan.

* 'Centrale Coherentie-theorie' (CC)

Dat is het vermogen om waargenomen prikkels tot een zinvol geheel samen te voegen. Zij zien de wereld in fragmenten; kunnen de prikkels die binnenkomen (voelen, zien, horen, proeven en ruiken) niet tot een geheel integreren.

B. Daarnaast functioneert een **neurologische benadering**

De stoornis is voornamelijk genetisch bepaald.

Hier wordt steeds meer bewijs voor gevonden.

Subtypen

Lorna Wing onderscheidde verschillende subtypen van mensen met autisme:

a. De afzijdige groep

Leerlingen die binnen deze subgroep vallen praten niet of weinig. Ze vallen op door motorische stereotypieën (b.v. fladderen, etc.) Ze kunnen zich verliezen in bepaalde zintuiglijke ervaringen zoals lichteffecten, etc. Ze houden erg vast aan bepaalde routines. Veranderingen aanbrengen lokt dikwijls een driftbui uit.

b. De passieve groep

Leerlingen uit deze subgroep gaan zelden een interactie aan, maar accepteren op een passieve wijze wel toenadering van anderen. Hun problemen vallen minder op dan bij de eerste groep. Ze worden duidelijk wanneer er initiatief van hen wordt verwacht.

c. De actieve, maar bizarre groep

Deze subgroep neemt heel actief initiatief tot sociaal contact. De manier waarop contact wordt aangegaan is vaak naïef, eenzijdig en onaangepast. Ze praten doorgaans heel vlot. Gesprekken met deze mensen beperken zich doorgaans tot alleen hun eigen onderwerpen.

d. De hoogdravende groep

De sociale problemen lijken, aan de buitenkant gezien, wat subtieler. Veelal herkennen we hier het Asperger-syndroom. Vaak krijgen ze het etiket: onbeleefd, eenzellig, excentriek, bizar, egoïstisch of vreemd. Hun sociale problemen vallen pas op in relaties waar spontaniteit, inlevingsvermogen en emotionele ondersteuning vereist.

e. De extreme variant van het normale

Personen in deze subgroep kunnen, als ze volwassen zijn, bestempeld worden als excentriek. Deze mensen vallen maar weinig op. Hans Asperger schreef reeds dat de autisme een extreme variant is van de mannelijke intelligentie.

Benadering

Kinderen met ASS zijn net zo verschillend als alle kinderen kunnen zijn.

Hoewel we in het autismespectrum onderscheidingen kunnen maken zullen wij de kinderen basaal op dezelfde manier benaderen. Hun individuele eigenheid maakt onderscheid in onze benadering, niet de stoornis op zich.

Hoe vaak komt het voor?

Wereldwijd lijkt men het erover eens te zijn dat 20-25 van de 10.000 personen een stoornis hebben in het autisme spectrum. Deze cijfers zijn gebaseerd op onderzoek in de VS, Engeland en Scandinavië.

Praktijk

'Veel mensen doen autisme af als een 'kwaal', waar je je overheen moet zetten.' vertelt een man met Asperger-syndroom in het blad van de Nederlandse Vereniging voor Autisme (NVA). Hij krijgt geregeld het verwijt dat hij zich 'verschuilt' achter zijn autisme. Door zijn intelligentie zou hij zijn problemen immers zelf moeten kunnen oplossen! Hij schrijft: 'Deze punten raken echter de wezenskenmerken van de contactstoornis die autisme heet. De twee belangrijkste kenmerken zijn nu juist dat de autist de omgeving niet kán aanvoelen, en bovendien is hij, veel sterker dan een niet-autistisch persoon, op zijn innerlijke wereld betrokken.' De schrijver vertelt dat de buitenwereld voor hem weinig samenhang heeft. 'Vanuit zichzelf is de autist zich hiervan niet bewust; het is de wereld zoals hij die heeft leren kennen. Zijn niet-autistische omgeving laat echter duidelijk merken dat er verbanden bestaan die hij niet kan waarnemen. Voor een niet-autist is het gedrag van de autist onlogisch; voor de autist is het de enige logica die hij kent.'

Ank Poland

December 2007

Literatuuradvies

- Baard, Monique, Elst, Desirée van der, Leijenhorst, Mieke van,. (2006). *Ongewild lastig in de puberteit en adolescentie*. Inzicht in veel voorkomende (ontwikkelings)stoornissen. Pica. ISBN 90 776 7111 0.
- Bruijn-Wanrooij, Colette de. (2005). *Geef me de vijf*. ISBN 90 7512 964 5.
- Bruijn-Wanrooij, Colette de. (2007). *Pubergids autisme*. ISBN 978 90 5712 251 4
- Sabin, Ellen. (2006). *Weet jij wat autisme is?* Pica. ISBN 90 7767 110 2.
- Velde, Caroline van der. (2004). *Oudergids autisme*, een praktische handleiding sociale vaardigheden. Nieuwezijds. ISBN 90 571 2184 0.
- *Leerlingen met autisme in het voortgezet onderwijs*. Een praktische gids voor docenten, mentoren en zorgcoördinatoren. Te bestellen bij WEC-Raad / LNA. Postbus 222, 3500 AE Utrecht. www.landelijknetwerkautisme.nl